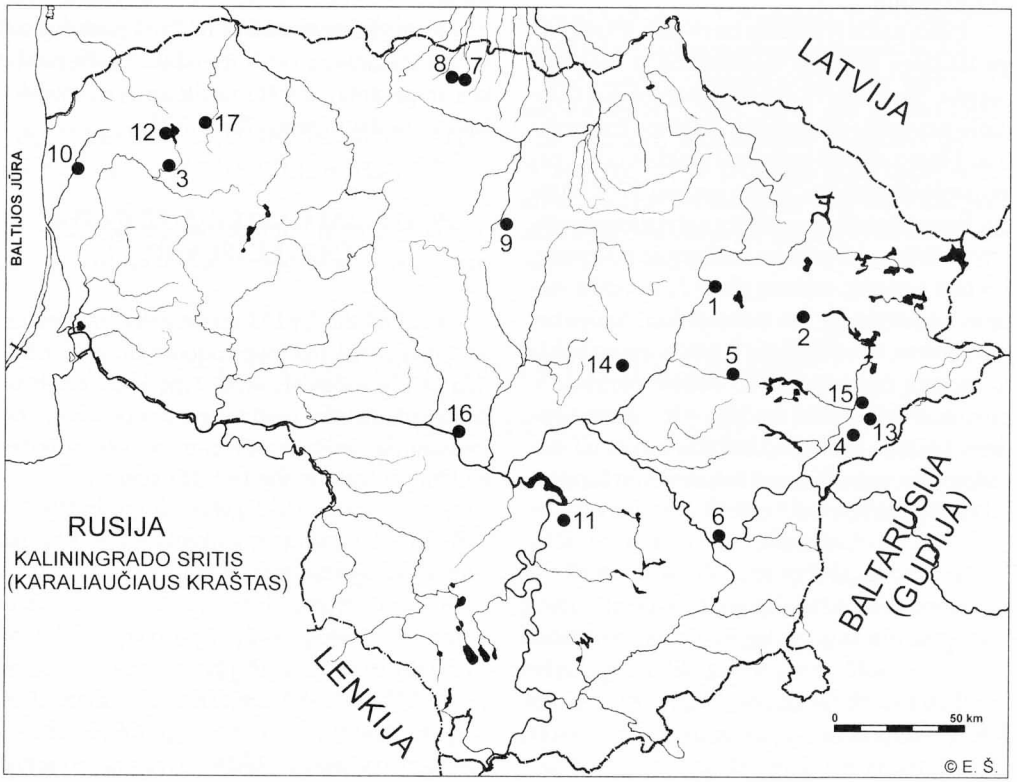
VII. DVARVIETĖS IR KAIMAVIETĖS

53 pav. Dvarvietės ir kaimavietės:

Fig. 53. Manor and village sites:

1 – Anykščiai, 2 – Asmalai, 3 – Babrungas, 4 – Balevičiai, 5 – Baltadvaris (žr. III), 6 – Gudeliai (žr. III), 7 – Joniškis, 8 – Kalnelis (žr. II), 9 – Kleboniškis (žr. II), 10 – Kretinga, 11 – Kruonis, 12 – Plateliai, 13 – Račkiškė, 14 – Siesikai, 15 – Sudota (žr. I), 16 – Vilkija, 17 – Žemaičių Kalvarija (žr. VIII).

RAČKIŠKĖS DVARVIETĖ

Dainius BALČIŪNAS, Algirdas ŽALNIERIUS

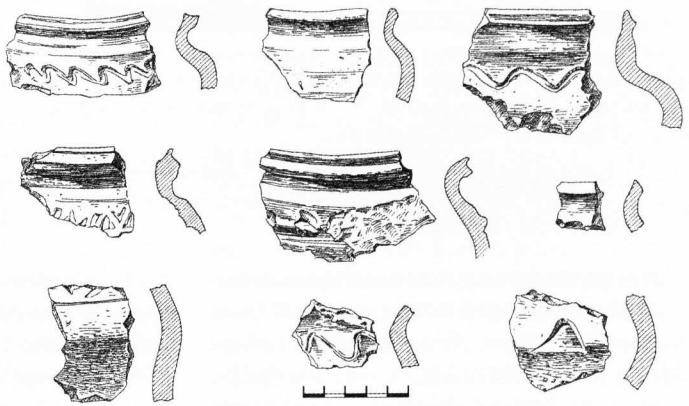
Račkiškės dvarvietė (Švenčionių r.) yra lauko kelio, vedančio iš Matusonių į Pirktinės kaimą, kairėje pusėje. Jos netaisyklingo apskritimo formos teritorija yra šalia kelio esančios kalvos ŠR dalyje. PR kalvos dalyje išliko perimetru augę medžiai ir liepomis bei ąžuolais apsodinta įvažiavimo alėja.

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai dvarvietės teritorijoje buvo atlikti 2003 m. (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 251–256). Jų metu buvo ištirtas 9 m^2 plotas. Dujotiekio trasos ir dvarvietės vietoje rastas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis, pagal radinius datuojamas XVIII–XIX a.

2004 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu norėta patikslinti dujotiekio trasos ir dvarvietės vietoje rasto kultūrinio sluoksnio stratigrafiją ir chronologiją bei nustatyti buvusio dvarvietės užstatymo pobūdį. Dujotiekio trasa suprojektuota apie 50 m į PV nuo dvarvietės. Dvarvietėje ir dujotiekio trasos vietoje buvo ištirtas 109 m^2 plotas.

Dvarvietės centrinėje dalyje buvo iškasta 12 perkasų (ištirtas bendras 49 m^2 plotas). Dvarvietės teritorijos PR dalyje yra dauba su nuolaidžiais šlaitais, ŠR ir P dalyje yra dvi nedidelės aukštumėlės.

Dvarvietės teritorijoje rastas iki 55–60 cm storio tamsiai pilko juodžemio be tarpsluoksnių kultūrinis sluoksnis. Perkasose 1 ir 11 rastas tik velėnos ir maišyto juodžemio, molio sluoksnis siekia iki 20 cm. Perkasose 3, 10, 12 rastos įvairaus dydžio lauko riedulių sankrovos, kurias galima būtų priskirti čia stovėjusių medinių pastatų pamatams. Perkasoje 3 lauko rieduliai rišti blogos kokybės ar šalčio suardytu kalkių skiediniu. Plytų nuolaužų ir nuoskalų rasta tik keliose perkasose, ant jų nėra kalkių skiedinio pėdsakų. Atrodytų, kad dvare stovėjo tik mediniai pastatai, o plytos naudotos tik krosnių statybai.

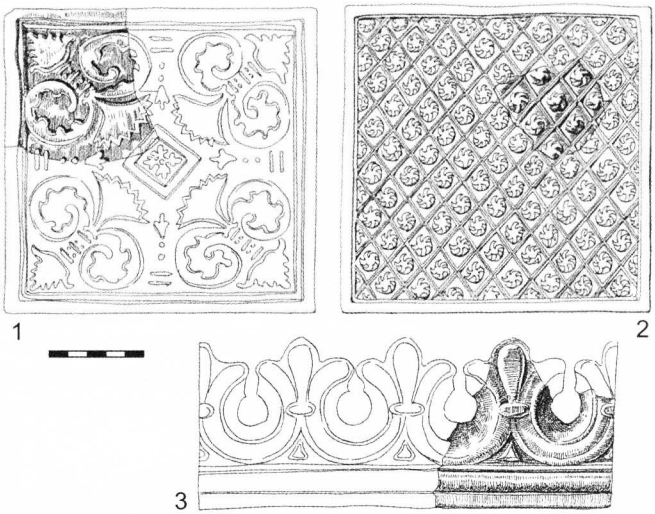

54 pav. Račkiškės dvarvietė. Ornamentuotos virimo puodų šukės. *V. Trečiokienės pieš.*

Fig. 54. Račkiškė manor site. Ornamented shards of cooking pots.

Archeologinius radinius pagal paskirtį galima suskirstyti į tris grupes. Tai buitinės keramikos šukės; puodyninių ir plokštinių koklių šukės; stiklo ir metalo dirbinių fragmentai.

Buitinė keramika dviejų rūšių: virimo puodų ir oksidacinėje aplinkoje degtų indų šukės. Perkasoje 12 rastos 7 lipdytos ir apžiestos virimo puodų šukės, puoštos banguotų linijų, štampuotu „V“ formos ornamentu, kurios datuojamos XV a. (54 pav.). Kelios lipdytos iki

55 pav. Račkiškės dvarvietės radiniai: 1, 2 – XVI a. pabaigos – XVII a. pirmos pusės plokštiniai kokliai, 3 – XVI a. vidurio – antros pusės krosnies karūnėlė. *V. Trečiokienės pieš.*

Fig. 55. Finds of the Račkiškė manor site: 1, 2 – flat stove-tiles of the late 16th – the first half of the 17th century, 3 – stove crown of the mid – second half of the 16th century.

10 mm storio virimo puodų sienelių šukės, rastos perkasoje 10, gali būti priskirtos ir ankstesniam laikotarpiui. Oksidacinėje aplinkoje išdegtų indų šukės priklausė įvairaus dydžio puodynėms, keptuvei, lėkštėms. Išskirtina importinė balto molio indo šukė. Oksidacinė plonasienė keramika datuotina XVI–XX a.

Oksidacinėje aplinkoje degtos puodyninių koklių šukės turėjo kvadratines angas ir datuotos XVI a. antraja puse. Plokštiniai kokliai puošti stilizuotu augaliniu ornamentu, dalis jų neglazūruoti, kiti glazūruoti žaliai. Viena koklio šukė dengta balta ir mėlyna glazūra. Rastos trijų ažūrinių krosnių karūnėlių šukės (55 pav.). Seniausi plokštiniai kokliai datuojami XVI a. viduriu, kiti – XVI a. pabaiga – XVII a. Rasta ir XIX–XX a. baltu emaliu padengtų koklių šukių lygiu paviršiumi.

Rasti metalinių dirbinių fragmentai yra įrankių, indo, durų apdailos ir krosnių durelių dalys. Tiksliau jų datuoti negalima. Iš stiklo dirbinių rasta XVII–XIX a. langų stiklo ir butelių šukės.

Dujotiekio trasoje buvo iškastos 7 perkasos (60 m^2 bendras plotas). Tyrinėta trasos vieta yra kalvos viršūnėje, kuri tolygiai kyla PR link. Tyrinėtose trasos vietose rastas 20–50 cm storio ariamos dirvos sluoksnis, kurį sudaro pilkai rusva žemė. Storiausias dirvos sluoksnis rastas perkasose 14–17, iki 20–25 cm ariamos dirvos sluoksnis rastas perkasose 13 ir 18. Geologinius sluoksnius sudaro šviesus įvairių atspalvių priemolis. Ariamos dirvos sluoksnyje buvo rastos 6 virimo puodų šukės, datuojamos XVII–XVIII a. Jos galėjo patekti į dirvą tiek atsitiktinai, tiek iš čia galėjusių stovėti dvaro pastatų.

RAČKIŠKĖ MANOR SITE

In 2004 during the archaeological survey performed in different sectors of the Račkiškė Manor Site (Švenčionys district) the total area of 109 m^2 was investigated (19 test pits), and up to 0.6 m thick cultural layer of a dark-grey soil was discovered. It contained finds dating to the 15th–20th century: wheel-made pottery, stove-tiles, a piece of glass and late iron items.